

Svaz moderní
energetiky

Mapa vazeb, působností a vztahů na orgány státní správy v oblasti komunitní energetiky

*Komplexní nastavení podmínek pro vznik a provozování
energetických komunit v podmínkách ČR včetně pilotních projektů
(TITSMZP102)*

financovaného z programu TAČR Beta, výstup v rámci Výsledku č. 3

Objednatel:
UCEEB ČVUT
Sdružení energetických manažerů měst a obcí
PMAC s.r.o.
Svaz moderní energetiky

Mgr. Martin Ander, Ph.D.
Ing. Rostislav Krejcar, Ph.D.
Ing. Ivan Touška
MSc Tatiana Mindeková
Ing. Petr Pávek

Název	Mapa vazeb, působností a vztahů na orgány státní správy v oblasti komunitní energetiky <i>Komplexní nastavení podmínek pro vznik a provozování energetických komunit v podmínkách ČR včetně pilotních projektů (TITSMZP102) financovaného z programu TAČR Beta, výstup v rámci Výsledku č. 3</i>
Verze	1.1
Datum	21. listopad 2023
Číslo projektu	TITSMZP102
Objednatel	UCEEB ČVUT Sdružení energetických manažerů měst a obcí PMAC s.r.o. Svaz moderní energetiky
Autoři	Mgr. Martin Ander, Ph.D. Ing. Rostislav Krejcar, Ph.D. Ing. Ivan Touška MSc Tatiana Mindeková Ing. Petr Pávek
Kontaktní osoba	Mgr. Tomáš Vácha tomas.vacha@cvut.cz +420 731 266 534 České vysoké učení technické v Praze Univerzitní centrum energeticky efektivních budov Třínečká 1024 273 43 Buštěhrad www.uceeb.cz

Obsah:

1	Úvod	1
2	Klíčoví aktéři	3
2.1	Energetický regulační úřad	3
2.2	Ministerstvo průmyslu a obchodu	6
2.3	Operátor trhu	8
2.4	Energetické datové centrum	9
2.5	Ministerstvo pro místní rozvoj	10
2.6	Ministerstvo práce a sociálních věcí	12
2.7	Národní síť Místních akčních skupin ČR	13
2.8	Národní památkový ústav	14
2.9	Ministerstvo zemědělství	15
2.10	Ministerstvo životního prostředí (MŽP)	17
2.11	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT)	21
2.12	Kraje	22
2.13	Města a obce	24
3	Shrnutí	27
4		

1 ÚVOD

Předkládaná Mapa vazeb mezi účastníky energetického trhu je důležitým dokumentem pro pochopení jejich rolí při fungování komunitní energetiky jako celku. Smyslem vytvoření Mapy vazeb je podrobný popis vzájemných vztahů, působností a vazeb mezi účastníky energetického trhu, kteří ovlivňují založení a fungování energetických společenství v ČR. Součástí zadání projektu bylo původně vytvoření mapy vazeb pouze mezi orgány státní správy. Při analýze jednotlivých vztahů jsme se však rozhodli, nad rámec zadání, rozšířit okruh analyzovaných účastníků i mimo státní správu. Hlavním důvodem byly zejména legislativní okolnosti, které vyplynuly v průběhu času a nemohly být známy v době zadání projektu. Konkrétně se jedná např. o založení tzv. Energetického datového centra (dále jen EDC), což bude soukromá společnost založená provozovateli elektroenergetických sítí. Analýza vzájemných vazeb mezi soukromým subjektem EDC a státní správou je tedy logickou součástí mapy vazeb. Obdobně jsme zahrnuli do mapy vazeb i Operátora trhu, který bude ve vztahu ke komunitní energetice stále zodpovědný např. za proces změny dodavatele. Formálně je OTE akciová společnost a nikoli orgán státní správy, přesto je logickou součástí mapy vazeb.

Prvním krokem při vytváření mapy vazeb byl popis a analýza stávajících kompetencí orgánů státní správy a dalších významných účastníků trhu s elektřinou ve vztahu k rozvoji energetických komunit. V druhém kroku pak následovalo zkoumání možností, jak tyto kompetence lépe využít pro podporu rozvoje komunitní energetiky. V třetím kroku pak byl formulován návrh doporučení, jak logicky v rámci systému některé kompetence orgánů doplnit tak, aby byla pokryta existující „bílá místa“ (funkční potřeby systému, u kterých není nikdo určený, kdo by je dokázal naplňovat).

Obecně mohou státní orgány kromě svých legislativních kompetencí také činit exekutivní kroky, například poskytovat technickou a administrativní podporu ve formě poradenství, nebo poskytovat finanční podporu ve formě dotací. Pro zajištění funkčnosti modelu komunitní energetiky je však v první řadě nezbytné, aby stát zajistil takové vztahy a podmínky mezi účastníky trhu, které umožní energetickým komunitám sdílet vyrobenou elektřinu s využitím veřejné distribuční sítě napříč celým energetickým sektorem.

Předkládaná Mapa vazeb je členěna na kapitoly podle jednotlivých klíčových aktérů. V rámci každé kapitoly je pak členěna na 5 zkoumaných kategorií:

- Současné kompetence

Vždy před samotným popisem předpokládaných nebo doporučovaných kompetencí a úkolů jednotlivých klíčových aktérů – účastníků trhu – jsme provedli popis a analýzu současných kompetencí, přitom jsme se zaměřovali především na ty kompetence, které hrají nebo by mohly hrát nějakou přímou či nepřímou roli při podpoře rozvoje a fungování systému komunitní energetiky.

- Legislativní nástroje

Tato kategorie vždy obsahuje popis legislativních nástrojů, kterými daný účastník buď aktuálně disponuje, nebo parlamentem projednává novela energetického zákona počítá s tím, že těmito kompetencemi disponovat bude. Po zhodnocení těchto pravomocí ve vztahu k energetickým

komunitám autorský tým následně diskutoval i potenciální návrhy pravomocí nových, které by pokryly případné neřešené otázky. Autoři studie vycházeli ze stavu vládního návrhu novely energetického zákona (tzv. lex OZE II) k červnu 2023, resp. ze znění vládou schváleného textu návrhu zákona, které bylo předloženo k projednání Sněmovně Parlamentu České republiky v průběhu léta 2023 a v prvním čtení bylo projednáváno dne 29. srpna 2023 Sněmovnou.

- Strategie

V dalším bodě analýzy je vždy proveden rozbor základních kompetencí daného účastníka trhu ve vztahu k přípravě a schvalování strategických dokumentů státu a veřejné správy. V této části se tedy autorský kolektiv zaměřil nejen na zmiňovaný návrh novely energetického zákona, ale provedl také analýzu kompetencí v širších souvislostech. Příkladem může být strategická role ERÚ při tvorbě tzv. nové tarifní struktury, která bude důležitá pro ekonomickou funkčnost energetických komunit.

- Dotační agenda

V této části kapitoly jsme u každého klíčového účastníka trhu resp. orgánu státní správy, zkoumali možnosti a případnou účelnost využít dotační programů ve vztahu k energetickým komunitám. Byl proveden popis a analýza příslušné dotační agendy.

- Exekutiva

V neposlední řadě se při vytváření Mapy vazeb autorský tým zaměřil na popis resp. návrh exekutivních rolí jednotlivých účastníků trhu ve vztahu k funkčnímu modelu energetických komunit. Příkladem exekutivní role je např. evidence energetických společenství prostřednictvím ERÚ nebo provádění rozdělování vyrobené elektřiny podle alokačních klíčů pro sdílení elektřiny u EDC. Jedná se tedy o konkrétní pravomoci jednotlivých účastníků ve vztahu k energetickým komunitám.

2 KLÍČOVÍ AKTÉŘI

2.1 Energetický regulační úřad

2.1.1 Současné kompetence

Energetický regulační úřad (ERÚ) je nezávislým ústředním orgánem státní správy v České republice, který má za úkol regulovat a dohlížet na energetický trh a zajistit ochranu spotřebitelů. Mezi hlavní působnosti ERÚ patří:

- Regulace cen energií. ERÚ stanovuje regulaci ceny elektřiny, plynu a tepla tak, aby zajistil, že jsou v souladu s oprávněnými náklady regulovaných subjektů.
- Dohled nad regulovanými subjekty. ERÚ dohlíží na energetické společnosti a zajišťuje, aby se řídily pravidly stanovenými pro trh s energiemi.
- ERÚ také stanovuje a kontroluje kvalitu dodávek energie a shromažďuje informace o regulovaných subjektech pro potřeby analýzy trhu s energiemi.
- Ochrana spotřebitelů. ERÚ se snaží zajistit, aby spotřebitelé dostávali spravedlivé ceny za energie a aby byli chráněni před nekalými praktikami ze strany energetických společností. ERÚ také poskytuje spotřebitelům informace o trhu s energiemi a jejich právech. Příkladem může být upozornění ERÚ na povinnost dodavatelů zveřejňovat obchodní podmínky. Podrobnosti je možné nalézt na stránkách ERÚ v sekci oddělení ochrany spotřebitele.¹ Za zmínku z oblasti ochrany spotřebitele také stojí povinnost registrace energetických zprostředkovatelů. Energetický zprostředkovatel je osoba, která zprostředkovává uzavření smlouvy o dodávce elektřiny nebo plynu mezi spotřebitelem a dodavatelem. Každý energetický zprostředkovatel musí být registrován u ERÚ. Registrace probíhá elektronicky na webových stránkách ERÚ.
- Podpora obnovitelných zdrojů energie. ERÚ poskytuje podporu pro rozvoj obnovitelných zdrojů energie a podporuje výstavbu nových obnovitelných zdrojů energie v České republice. V praxi se jedná o poskytnutí provozní podpory podle zákona o podporovaných zdrojích energie, č. 165/2012 Sb. Zjednodušeně řečeno obnovitelné zdroje uvedené do provozu před rokem 2012 mají nárok na podporu ve formě výkupních cen nebo zelených bonusů po dobu ekonomické doby životnosti – většinou 20 let. Nové zdroje soutěží od roku 2022 o podporu formou aukcí nebo je jim poskytnuta provozní podpora formou hodinových zelených bonusů. Nicméně pro nové menší instalace fotovoltaických elektráren, které budou vyrobenou elektřinu sdílet v energetických komunitách se žádá provozní podpora ze strany ERÚ v budoucnu nepředpokládá.

Zjednodušeně je možné shrnout, že ERÚ hraje klíčovou roli v regulaci a dohledu nad energetickým trhem v České republice a v ochraně spotřebitelů před možným zneužitím dominantního postavení tzv. regulovaných energetických společností.² V současné době (10/2023) ERÚ nedisponuje žádnými

¹ <https://www.eru.cz/utvary/oddeleni-ochrany-spotrebitel>

² V elektroenergetice mezi regulované subjekty patří: provozovatel přenosové soustavy (ČEPS), provozovatelé distribučních soustav (ČEZdistribuce, PREdistribuce, EG.D., a menší lokální distributoři), Operátor trhu a v budoucnu i nová společnost EDC (Energetické datové centrum).

pravomocemi ve vztahu k energetickým komunitám, nicméně předložená novela energetického zákona definuje ERÚ řadu nových kompetencí, které jsou popsány v následující kapitole.

2.1.2 Legislativní nástroje

ERÚ po novele energetického zákona bude disponovat řadou nových legislativních nástrojů ve vztahu k energetickým komunitám. Předložená novela energetického zákona (tzv. Lex OZE II) zavádí energetická společenství a společenství pro obnovitelné zdroje jako nové účastníky trhu.

ERÚ by mělo podle návrhu zákona především vést registr společenství, a to z důvodu ochrany zákazníka před případným podvodným jednáním osob, které by chtěly koncept energetických společenství zneužít. V zahraničí je evidence ze strany národního regulátora obvyklá (např. na Slovensku je evidence ze strany regulačního úřadu zakotvená přímo ve slovenském energetickém zákoně). Na rozdíl od nutnosti licencování má jít o zjednodušenou formou evidence, na základě které by měly nejen ostatní orgány státní správy přehled o jednotlivých energetických komunitách v ČR. Prakticky se bude jednat o zjednodušený koncept evidence, se kterým má ERÚ zkušenosti např. v oblasti licenčního řízení nebo evidence energetických zprostředkovatelů v energetice. Předpokládá se, že ERÚ k této nové povinnosti vydá novelu příslušné vyhlášky, pravděpodobně vyhlášky stanovující podrobnosti licenčního řízení.

Dalším novým úkolem ERÚ bude stanovení možných alokačních klíčů, podle kterých si mohou osoby zapojené do sdílení (členové skupiny sdílení) rozdělovat v reálném čase vyrobenou elektřinu. V detailu se bude jednat o stanovení rozsahu a dostupnosti údajů z měření a dat vypočítaných pro vypořádání sdílené elektřiny a zjištění skutečných a upravených dodávek elektřiny mezi jednotlivými předávacími místy a účastníky trhu v rámci sdílení elektřiny. Data budou dostupná jednotlivým účastníkům trhu (EDC, OTE, dodavatel, zákazník zapojený do sdílení) v rozsahu nezbytném pro provedení fakturace a vypořádání dodávek elektřiny a odběrů mezi jednotlivými účastníky trhu. Podle našeho názoru by tyto nové povinnosti měly být součástí novely vyhlášky o pravidlech trhu s elektřinou.

Nad rámec výše uvedených nových legislativních nástrojů obsažených v novele lex OZE II navrhujeme následující kompetence ERÚ, které by podle našeho názoru přispěly k vyšší transparentnosti energetického trhu po zavedení energetických komunit.

ERÚ by mohl stanovit minimální standardy kvality služeb v energetických komunitách. Konkrétně by standardy mohly být nastaveny tak, aby podporovaly zejména rozvoj komunit na místní a regionální úrovni. To by pomohlo zajistit, že energetické komunity fungují v souladu s nejlepšími postupy a podporovalo by to jejich rozvoj. Kvalita a spolehlivost dodávek elektrické energie je jednou ze základních otázek současné elektroenergetiky a její zajištění patří mezi hlavní cíle na liberalizovaném trhu s elektřinou. Zavedením nových moderních prvků ve formě sdílení elektrické energie by mohlo být zakotveno v novele vyhlášky ERÚ o kvalitě dodávek elektřiny a souvisejících služeb v elektroenergetice, která existuje již od roku 2005. Současná vyhláška kromě „technické“ kvality elektřiny v podobě napětí a frekvence obsahuje i oblast tzv. komerční kvality, která charakterizuje schopnost jednotlivých společností (provozovatelů přenosových a distribučních soustav, ale i dodavatelů elektřiny) reagovat na požadavky zákazníků a nesouvisí přímo s fyzickým provozováním soustav. Příkladem jsou např. lhůty pro vyřízení reklamace dodávky elektrické energie u dodavatele. Podle našeho názoru by tato oblast měla být i rozšířena např. na EDC, aby osoby zapojené do sdílení mohly vůči energetickým komunitám uplatnit obdobná práva na komerční kvalitu jako u svého dodavatele.

2.1.3 Dotační agenda

Podpora inovací a technologického vývoje. ERÚ by mohl podporovat inovace a technologický vývoj v oblasti energetických komunit např. prostřednictvím programů TAČR, kde ERÚ může poskytovat roli aplikačního garanta. To by mohlo pomoci k vytváření nových energetických projektů a např. též k posílení soběstačnosti energetických komunit prostřednictvím vhodné kombinace lokálních obnovitelných zdrojů energie apod.

2.1.4 Strategie

Zcela zásadním krokem k rozvoji energetických komunit by ze strany ERÚ mělo být představení tzv. nové tarifní struktury, která by v sobě zahrnovala potenciál rozvoje komunitní energetiky. Nová tarifní struktura v oblasti elektroenergetiky v ČR může být pro energetické komunity přínosem v několika ohledech. Zaprvé, umožní energetickým komunitám efektivněji využívat vlastní produkci elektřiny a snížit náklady na dodávky energie z centrálních zdrojů. Dále, nová tarifní struktura může podpořit rozvoj nových technologií v oblasti skladování energie, což by umožnilo energetickým komunitám lépe optimalizovat potřeby členů komunity v souladu s požadavky elektrizační soustavy ČR (vyrovnání spotřebního diagramu apod.).

Podle našeho názoru by nová tarifní struktura na hladině nízkého napětí měla počítat s řešením distribučních tarifů pro nové prvky v elektrizační soustavě (aktivní zákazník, akumulace, agregace flexibility). Například, v případě aktivního zákazníka, který bude využívat i prvky akumulace, je možné inspiraci pro tvorbu tarifní struktury hledat v textu směrnice 2019/944. Podle článku 15 by aktivní zákazníci s akumulací neměli podléhat žádným dvojitým síťovým platbám za uskladnění elektřiny při poskytování služeb flexibility. Je nutné si uvědomit, že aktivní zákazník, který odebírá energii v časech nízké poptávky nebo naopak dodává do sítě energie v době vysoké poptávky, svým chováním může přispět lokálně ke stabilitě distribuční soustavy a tato skutečnost by se měla pozitivně zohlednit v tarifech. Obdobný princip funguje nyní u přečerpávacích vodních elektráren.

Na druhou stranu je nutné zdůraznit, že v tarifní struktuře je třeba dbát na nediskriminační princip jejího nastavení. Energetické komunity by v principu neměly být uměle zvýhodněny oproti ostatním účastníkům trhu. Tarifní struktura by vždy měla odrážet reálné náklady jednotlivých subjektů, tj. i energetických komunit vůči např. provozovatelům distribučních sítí.

2.1.5 Exekutiva

Za klíčovou exekutivní roli ERÚ ve vztahu k energetickým komunitám považujeme především evidenci komunit u ERÚ v podobném režimu jako stávající evidence energetických zprostředkovatelů. Nicméně by tato registrace měla být podle našeho názoru bezplatná a čistě formální. Pokud by za evidenci energetických komunit u ERÚ bylo nutné zaplatit správní poplatek ve výši 10 000 Kč, jako je tomu u energetických zprostředkovatelů, bylo by to pro vznik a rozvoj těchto komunit velkou překážkou.

ERÚ má v současné době i důležitou roli v oblasti osvěty a informování veřejnosti o energetických tématech, zejména v oblasti cen. Přestože je ERÚ ústředním orgánem státní správy bez přesahu do jednotlivých regionů, může zlepšit povědomí veřejnosti o výhodách a nevýhodách energetických komunit, zejména pokud bude tento úřad zodpovědný za jejich evidenci.

2.2 Ministerstvo průmyslu a obchodu

2.2.1 Současné kompetence

Ministerstvo průmyslu a obchodu je ústředním orgánem státní správy pro:

- průmyslovou politiku, energetickou politiku, obchodní politiku v kontextu jednotného trhu EU, proexportní politiku, tvorbu jednotné surovinové politiky a využívání nerostného bohatství;
- podporu podnikání a investování v oblasti zpracovatelského průmyslu i průmyslového výzkumu a vývoje, techniky a technologií včetně využití evropských fondů v této oblasti;
- vnitřní obchod a ochranu zájmů spotřebitelů v kontextu evropské spotřebitelské politiky;
- podporu malých a středních podniků, s výjimkou regionální podpory podnikání, a pro rozvoj živnostenského podnikání a využívání evropských fondů v této oblasti;
- technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví;
- elektronické komunikace a poštovní služby.

Z pohledu energetických komunit spadá pod ministerstvo energetický zákon, který vytváří společný právní rámec pro podnikání a výkon státní správy v energetice, teplárenství a plynárenství. V době tvorby tohoto dokumentu (10/2023) autoři textu pracovali s vládním návrhem novely energetického zákona, projednávaného Sněmovnou, jehož přijetí se očekávalo počátkem roku 2024. Jinými slovy MPO v té době nemělo ve vztahu k energetickým komunitám žádné kompetence. O to důležitější je popis legislativních nástrojů v následující kapitole.

2.2.2 Legislativní nástroje

Ministerstvo průmyslu a obchodu má obecně povinnost implementovat nové moderní trendy energetiky vyplývající z evropské legislativy. Ve vztahu k energetickým komunitám jde především o implementaci třetího energetického balíčku Evropské unie do energetického zákona. Konkrétně směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o změně směrnice 2012/27/EU. V budoucnu lze však očekávat další průběžné změny v energetické legislativě směřující k naplnění cílů jednotného energetického trhu v EU (REPower EU - 2022, EU electricity market design - 2023).

Z pohledu energetických komunit je role MPO v oblasti legislativy ze všech orgánů státní správy nejdůležitější, neboť energetický zákon by měl na úrovni primární legislativy definovat základní funkční model sdílení elektřiny s vazbami na fungování energetického systému jako celku. Neméně důležitá je však role MPO i při tvorbě tzv. sekundární legislativy, tedy vyhlášek k provedení energetického zákona. V praxi jde především o novelu vyhlášky MPO č. 359/2020 Sb., o měření elektřiny.

Novela vyhlášky o měření elektřiny je nesmírně důležitá, neboť podmínkou pro funkční model sdílení elektřiny v rámci energetických komunit je obecně přechod z tzv. neprůběhového měření spotřeby k průběhovému měření na hladině nízkého napětí. V současné době má většina zákazníků na hladině nízkého napětí instalováno měřicí zařízení, které není schopno zaznamenat průběh spotřeby v čase. Měřicí zařízení zaznamenává pouze množství elektřiny odebrané za určité časové období (zpravidla

jeden rok). Budoucí model sdílení předpokládá implementaci tzv. inteligentního měření. Nicméně do doby, než bude zavedeno inteligentní měření, budou provozovatelé distribučních soustav povinni poskytovat osobám zapojeným do sdílení elektřiny průběhové měření typu B. Dále se předpokládá, že od poloviny roku 2024 budou mít osoby zapojené do sdílení elektřiny právo na poskytnutí inteligentního měření od provozovatele distribuční soustavy. Provozovatelé distribuční soustavy budou povinni zajistit všem osobám zapojeným do sdílení dálkový přístup k naměřeným hodnotám z průběhových elektroměrů. Dálkový přístup bude zajištěn v reálném čase.

2.2.3 Strategie

MPO má ve své kompetenci tvorbu celé řady strategických dokumentů, které se více či méně vztahují k problematice energetických komunit.

V rámci „zimního energetického balíčku“ bylo navrženo zcela nové nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu. Z tohoto nařízení vyplývá povinnost zpracovat tzv. Vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu. Vnitrostátní plán by měl obsahovat zejména příspěvek k plnění klimatickoenergetických cílů pro rok 2030. Energetické komunity jsou jedním z nástrojů, které mají taktéž přispět k plnění klimaticko-energetických cílů, neboť podporují investice do výstavby nových místních obnovitelných zdrojů, zároveň však také prostřednictvím konceptu sdílení elektřiny motivují členy energetických komunit ke spotřebě vlastní vyrobené elektřiny v reálném čase. Obojí vede k tomu, že místní OZE provozované komunitami se budou významně podílet na nahrazování fosilních zdrojů v energetickém mixu zdroji obnovitelnými a tím pomáhat snižování emisí skleníkových plynů v sektoru energetiky. Lze předpokládat, že při aktualizaci vnitrostátního plánu tedy budou v tomto důležitém dokumentu popsány i strategické cíle v oblasti komunitní energetiky. V době tvorby tohoto dokumentu však bohužel ještě nebyl zveřejněn aktualizovaný text vnitrostátního plánu, k tomu došlo až v druhé polovině října 2023.

Neméně důležitým strategickým dokumentem, který spadá do kompetence MPO je Státní energetická koncepce. Vláda ČR se do konce roku 2023 zavázala připravit aktualizaci Státní energetické koncepce ČR s ohledem na klimaticko-energetické cíle EU. Obdobně jako v případě Vnitrostátního plánu lze předpokládat, že komunitní energetika by měla být důležitou součástí Státní energetické koncepce.

V rámci strategického dokumentu MPO Národní akční plán energetické efektivity (NAP EE) považujeme za vhodné stanovit opatření podpory vzniku a fungování krajských energetických agentur, které by měly zajistit potřebné kvalitní poradenství pro vznik energetických komunit (kompetence v oblastech energetické efektivity a komunální a komunitní energetiky).

2.2.4 Dotační agenda

MPO má řadu možností, jak rozvoj energetických komunit formou dotací přímo či spíše nepřímo podpořit. Nepřímo podporou jsou myšleny především dotační agendy zaměřené na předpokládané infrastrukturní změny v energetice. V praxi se jedná např. o jednotlivé výzvy Operačního programu Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost (OP TAK). Aktuálně (07/2023) byla vypisována výzva I. s názvem Potenciál. Cílem Výzvy Potenciál je podpora zvyšování počtu podniků s infrastrukturou pro výzkum a vývoj a rozvoj a posilování jejich výzkumných a inovačních kapacit. Další dotační agendou MPO ve vztahu k energetickým komunitám je státní program na podporu úspor energie EFEKT. Program je sice obecně zaměřen na podporu energetických úspor a snižování energetické náročnosti. Nicméně v

ose podpory č. 4 Energetický management a koncepce bylo možné pod bodem f) získat podporu pro zakládání a rozvoj občanské komunitní energetiky za účelem zvýšení energetické soběstačnosti, zpřístupnění lokálních a čistých zdrojů obnovitelné energie a realizaci environmentálně, hospodářsky a společensky přijatelných řešení v oblasti nakládání s energií.

2.3 Operátor trhu

2.3.1 Současné kompetence

Společnost OTE, a.s. (OTE) byla založena v roce 2001 jako akciová společnost, jejímž zakladatelem a jediným akcionářem je stát. Od svého založení sehrála OTE důležitou roli v energetickém sektoru České republiky, zejména při zúčtování a finančním vypořádání odchylek, tj. rozdílů mezi sjednaným a skutečně odebraným nebo vyrobeným množstvím elektřiny účastníky trhu s elektřinou, a při organizování krátkodobého trhu s elektřinou. Od roku 2010 zajišťuje OTE obdobné činnosti rovněž v oblasti plynárenství, tedy organizuje krátkodobý trh s plynem a zúčtovává a finančně vypořádává odchylky. V roce 2013 společnost rozšířila pole své působnosti o oblast provozní podpory elektřiny z obnovitelných zdrojů, druhotných zdrojů, vysokoúčinné kombinované výroby elektřiny a tepla podle zákona č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Z pohledu energetických komunit je role OTE důležitá zejména při změnách dodavatele elektrické energie uvnitř komunity.

2.3.2 Legislativní nástroje

OTE na rozdíl od ústředních orgánů státní správy nedisponuje žádnými legislativními nástroji. Na rozdíl od Hospodářské komory nebo Svazu průmyslu a dopravy není OTE oficiálním připomínkovým místem v rámci meziresortního připomínkového řízení.

2.3.3 Strategie

Strategickým dokumentem OTE jsou Obchodní podmínky, které schvaluje ERÚ. V těchto obchodních podmínkách je definován přístup do informačního systému OTE, který je nezbytný pro většinu účastníků trhu. Z pohledu energetických komunit budou pravděpodobně důležitější obchodní podmínky, resp. Řád EDC, nicméně např. základní procesy při změně dodavatele elektrické energie i uvnitř energetické komunity budou podle našeho názoru nadále součástí Obchodních podmínek OTE. Z tohoto pohledu bude OTE i nadále důležitým účastníkem energetického trhu.

2.3.4 Dotační agenda

OTE kromě provozní podpory obnovitelným zdrojům energie neposkytuje žádné dotace.

2.3.5 Exekutiva

OTE je v současné době důležitým centrem, kde se schází naměřená data o výrobě a spotřebě na jednotlivých předávacích místech elektrizační soustavy. Výrobci elektřiny z obnovitelných zdrojů mají povinnost vyplňovat výkaz o výrobě elektřiny z OZE, na základě kterého je jim vyplácena provozní podpora. V současné době se nově budovaným fotovoltaickým zdrojům provozní podpora ze strany OTE

nehradí, proto nově budované zdroje, které budou součástí energetických komunit, nebudou mít povinnost vyplňovat výkazy u OTE. Důležitější roli pro sběr a vyhodnocení dat tedy bude hrát Energetické datové centrum (EDC).

2.4 Energetické datové centrum

2.4.1 Současné kompetence

V současné době (10/2023) Energetické datové centrum zatím neexistuje. Jeho založení se předpokládá nejpozději do 3 měsíců od nabytí účinnosti novely energetického zákona Lex OZE II. Podle návrhu zákona mají provozovatel přenosové soustavy (ČEPS, a. s.) a provozovatelé regionálních distribučních soustav, k jejichž distribučním soustavám je připojeno nejméně 100 000 odběrných míst zákazníků (ČEZ Distribuce, a. s., PREdistribuce, a.s. a EG.D, a.s.), založit Elektroenergetické datové centrum (dále jen „EDC“) jako akciovou společnost.

2.4.2 Legislativní nástroje

EDC na rozdíl od ústředních orgánů státní správy nebude disponovat žádnými legislativními pravomocemi. Ve srovnání s kompetencemi např. Hospodářské komory nebo Svazu průmyslu a dopravy nebude EDC mít ani status oficiálního připomínkového místa v rámci meziresortního připomínkového řízení.

2.4.3 Strategie

Elektroenergetické datové centrum (EDC) má zajistit datovou a procesní podporu nových rolí a účastníků trhu s elektřinou, doplní nové technické funkce založené na agregaci dat decentrální soustavy. EDC bude novým monopolním subjektem na trhu s elektřinou plnícím zákonem stanovené povinnosti, jako je např. úprava naměřených dat o sdílenou elektřinu a předávání těchto dat oprávněným osobám.

Obdobně jako v případě jiných pravidel provozování, řádů a obchodních podmínek bude i Řád datového centra schvalován ze strany ERÚ. Datové centrum totiž bude monopolním subjektem plnícím zákonem stanovené povinnosti. EDC nebude zpracovávat a uplatňovat obchodní podmínky, ale v obecnějším pojetí Řád datového centra. Z tohoto pohledu vnímáme obsahové náležitosti Řádu EDC jako strategicky důležité, neboť by měly obsahovat i principy předávání dat o sdílení mezi jednotlivými členy komunit.

2.4.4 Dotační agenda

Předpokládáme, že EDC nebude poskytovat žádné dotace, a to ani za účelem podpory zajištění předávání dat o výrobcích a spotřebách členů energetických společenství.

2.4.5 Exekutiva

Jedním ze základních účelů EDC bude zajištění rozsáhlých datových výměn blízko reálnému času, vyvolaných vstupem nových subjektů na trh (energetické společenství, aktivní zákazník a do budoucna také agregátor, resp. poskytovatel flexibility) potřebných pro udržení spolehlivého provozu přenosové a distribuční soustavy.

Zároveň by prostřednictvím EDC mělo dojít k jednoduššímu sledování a využití dat v oblastech agregace flexibility, sdílení elektřiny, akumulace elektřiny, dodávky elektřiny, dynamických distribučních tarifů, nefrekvenčních síťových služeb nebo přípravy provozu.

Plné funkcionality EDC se předpokládají podle návrhu novely energetického zákona až od roku 2026, ale ve srovnání s ostatními účastníky trhu vnímáme budoucí roli EDC v mapě vazeb z exekutivního pohledu jako nejsilnější. EDC by mělo na základě online dat z měření např. předávat energetickým komunitám údaje nutné k rozúčtování.

2.5 Ministerstvo pro místní rozvoj

2.5.1 Současné kompetence

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR je ústředním orgánem státní správy v oblasti regionální politiky, politiky bydlení, rozvoje domovního a bytového fondu, nájmu bytů a nebytových prostor a některých dalších oblastech. Kromě toho ministerstvo pro místní rozvoj:

- spravuje finanční prostředky určené k zabezpečování politiky bydlení a regionální politiky státu, koordinuje činnosti ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy při zabezpečování politiky bydlení a regionální politiky státu.
- plní roli Národního koordinačního orgánu, který stanovuje jednotný rámec pro řízení a provádění pomoci poskytované ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti v České republice.
- zabezpečuje činnosti spojené s Kohezní politikou EU v ČR, která je zaměřena na snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů ČR a na sbližování ekonomické úrovně ČR s EU.
- zabezpečuje účast ČR v Územní agendě EU, která vytváří strategický a akční rámec územního rozvoje Evropy s vazbou na národní koncepci územního rozvoje.
- poskytuje informační metodickou pomoc vyšším územním samosprávným celkům, městům, obcím a jejich sdružením a zajišťuje činnosti spojené s procesem zapojování územních samosprávných celků do evropských regionálních struktur.

Z výčtu kompetencí a odpovědností vyplývá, že Ministerstvo pro místní rozvoj může do budoucna okrajově zasahovat i do oblasti komunitní energetiky, protože má vliv na politiku bydlení a ovlivňuje směřování finančních prostředků určených na podporu bydlení.

2.5.2 Legislativní nástroje

Ministerstvo pro místní rozvoj zodpovídá za podobu Stavebního zákona, který je základním právním předpisem v oblasti stavebnictví v České republice. Byl přijat jako zákon č. 183/2006 Sb. a upravuje různé aspekty stavebního procesu, včetně povolení staveb, územního plánování, stavebních kontrol, zodpovědnosti za stavby a dalších souvisejících otázek. Stavební zákon přímo ovlivňuje pro jaké stavby z oblasti obnovitelné energetiky je potřeba řešit stavební povolení a v jakém rozsahu. Stanovuje také základní pravidla a postupy pro všechny aktéry zapojené do stavebního procesu, včetně stavebních úřadů, stavebních firem, architektů, projektantů a vlastníků staveb.

Další klíčovou legislativní roli hraje vyhláška 501. Ta je prováděcí vyhláškou ke stavebnímu zákonu a slouží k detailnějšímu upřesnění a specifikaci některých ustanovení stavebního zákona. Tato vyhláška je významným doplňkem k samotnému zákonu a obsahuje konkrétní technické a organizační normy, které se vztahují k provádění stavebního řízení, povolení staveb, dokumentace, kontrole a dalším aspektům stavebního procesu. Vyhláška 501 obsahuje mimo jiné podrobnosti o postupech pro žádosti o stavební povolení, požadavcích na projektovou dokumentaci, technických normách pro různé typy staveb, zásadách kontroly a dozoru nad stavbou, podmínkách užívání a provozu staveb a dalších specifikách.

2.5.3 Dotační agenda

Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky realizuje několik dotačních programů, které mají za cíl podporovat místní a regionální rozvoj, bytovou politiku a další oblasti působnosti ministerstva.

Zajišťuje finanční prostředky Státnímu fondu podpory investic na realizaci programu 11795 - Nájemní bydlení. Program umožní financovat záměry plynoucí z platného Programového prohlášení vlády České republiky v oblasti bydlení, ve kterém se vláda zavázala podpořit zvýšení kapacit nájemního bydlení. Program umožňuje výstavbu, kterou vznikne nájemní byt nebo bytový dům s nájemními byty, a to prostřednictvím investiční podpory. Jednou z podmínek vzniku nájemního bydlení s touto podporou by pak do budoucna mohla být i samozřejmá realizace komunitní energetiky.

Program pro rozvoje regionů dnes mimo jiné podporuje obnovu a rozvoj venkova a sídel do 10 tis. obyvatel. Cílem programu je mimo jiné zlepšit kvalitu života a právě oblast energetiky by do budoucna mohla být podporována tak, aby byl vytvořen další prostor pro rozvoj komunitní energetiky se zapojením místních organizací, obecních i soukromých budov.

2.5.4 Strategie

Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky má několik strategií a dokumentů, které slouží jako rámec pro jeho činnost a směřování v oblastech místního a regionálního rozvoje, bytové politiky a územního plánování. Právě jejich úpravy by dále mohly podpořit vznik energetických komunit.

Koncepci bydlení ČR 2021+ je strategický dokument, který navazuje na předchozí Koncepci bydlení ČR do roku 2020. Zakládá na tom, že odpovědností státu je vytvořit takové podmínky, které jednotlivcům umožní naplnění práva na bydlení, a pomoci těm, kteří si své bydlení nejsou schopni zajistit sami. Jeho součástí je i celá kapitola věnovaná sociálnímu bydlení. Právě komunitní energetika je nástroj, který by měl pomoci využívat více obnovitelné energie i těm domácnostem, které by do vlastní energetiky investovat nemohly.

2.5.5 Exekutiva

Ministerstvo pro místní rozvoj nemá v oblasti exekutivy žádný nástroj, který by přímo mohl podporovat rozvoj komunitní energetiky.

2.6 Ministerstvo práce a sociálních věcí

2.6.1 Současné kompetence

Současné kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky (MPSV ČR) jsou zaměřeny zejména na zaměstnanost a sociální politiku. MPSV ČR je odpovědné za politiku zaměstnanosti a zabývá se opatřeními zaměřenými na podporu zaměstnanosti, zlepšení pracovního trhu, zvýšení odbornosti a kvalifikace pracovníků, podporu podnikání a podnikatelského prostředí. V oblasti sociální politiky pak vypracovává a implementuje opatření, která vedou ke zlepšení v sociálním zabezpečení, sociální péči, sociálních dávkách, důchodech, péči o děti a rodinné politiky. Jeho cílem je zajištění důstojných životních podmínek pro občany v různých životních situacích.

Právě snaha o zlepšení dostupnosti udržitelné a levné energie pro všechny by do budoucna mohla být pro ministerstvo tématem.

Ostatní oblasti působnosti se již ani okrajově netýkají problematiky energetických komunit.

2.6.2 Legislativní nástroje

Ministerstvo práce a sociálních věcí nemá v oblasti legislativy žádný nástroj, který by přímo souvisel s rozvojem komunitní energetiky.

2.6.3 Dotační agenda

MPSV má rozsáhlou dotační agendu, která zahrnuje různé programy a fondy poskytující finanční podporu a dotace v různých oblastech souvisejících se sociální politikou, zaměstnaností a sociálním zabezpečením.

- Operační program Zaměstnanost: Tento program je financován z Evropského sociálního fondu a je zaměřen na podporu zaměstnanosti, zlepšení pracovního trhu a odbornosti pracovníků. Poskytuje dotace na aktivity, jako jsou odborné vzdělávání, rekvalifikace, podpora podnikání, zaměstnávání osob se zdravotním postižením a integrace na trh práce. Právě zde by bylo možné dále podpořit vznik a obsazování pracovních pozic, které se věnují nejen instalaci a údržbě obnovitelných zdrojů energie, ale i jejímu vývoji.

2.6.4 Strategie

Ministerstvo práce a sociálních věcí vede několik strategií, které směřují k dosažení cílů v oblasti práce, zaměstnanosti, sociálního zabezpečení a sociální politiky. Žádný nástroj ale přímo nesouvisí s rozvojem komunitní energetiky.

2.6.5 Exekutiva

V oblasti exekutivy je ministerstvo práce a sociálních věcí zodpovědné za přípravu podkladů, které mohou pomoci nízkopříjmovým domácnostem lépe hospodařit s energiemi. Na konci roku 2022 například vznikl manuál Zkrotíme energii v domácnosti, který řeší problematiku nakládání s drahými energiemi a uvádí praktické příklady chování, které mohou pomoci účty za energie snížit.

Prostřednictvím příspěvku na bydlení se pak ministerstvo přímo podílí na financování důstojného bydlení pro nízkopříjmové domácnosti. Právě další zpřístupnění obnovitelné energie prostřednictvím komunitní energetiky může být do budoucna cestou, jak vyplácet na státních příspěvcích na bydlení méně.

2.7 Národní síť Místních akčních skupin ČR

2.7.1 Současné kompetence

Národní síť Místních akčních skupin České republiky je platforma, která sdružuje a podporuje Místní akční skupiny v České republice. Místní akční skupiny jsou partnerství založená na principu tzv. přístupu zdola nahoru (bottom-up), která se zaměřují na rozvoj venkova a obcí.

Hlavním cílem MAS je podporovat a koordinovat projekty a aktivity přispívající k rozvoji venkova v různých oblastech, jako je zemědělství, podnikání, cestovní ruch, ochrana životního prostředí, infrastruktura, sociální služby a kulturní dědictví. S rozvojem technické i ekonomické využitelnosti různých decentrálních zdrojů energie však do výčtu prioritních oblastí zájmu MAS spadá i energetika.

MAS se zaměřují na konkrétní regiony nebo území (mikroregiony) a snaží se v nich vytvářet a podporovat projekty a iniciativy, které odpovídají specifickým potřebám a příležitostem daného regionu.

Národní síť MAS ČR slouží jako platforma pro sdílení informací, zkušeností a know-how mezi jednotlivými MAS v České republice. Podporuje spolupráci mezi MAS, nabízí odborné poradenství a podporu při řízení projektů, a zastupuje zájmy MAS na národní úrovni.

MAS a Národní síť MAS jsou podporovány a financovány z různých zdrojů, včetně národních i evropských fondů. Jejich společným cílem je přispět k udržitelnému rozvoji venkova, posílení místního společenství a zlepšení kvality života obyvatel ve venkovských oblastech České republiky.

V souvislosti s energetickou transformací se MAS aktuálně zapojují do poskytování investičního a technického poradenství v oblasti energetických úspor domácností. Proškolení energetičtí koordinátoři MAS poskytují poradenství zájemcům o využití dotačního programu Nová zelená úsporám Light.³ Připravuje se též podrobné proškolení energetických koordinátorů MAS k poskytování poradenství v oblasti zakládání energetických společenství ve venkovských oblastech. Pravidla opět stanovuje výše uvedená výzva z programu EFEKT.

2.7.2 Legislativní nástroje

NS MAS nedisponuje žádnými kompetencemi v legislativní oblasti.

³ Více o programu školení pro energetické koordinátory MAS zde: <https://www.mpoefekt.cz/cz/dotacni-programy/vyzvy/npo-3-2022-avizo-vyzvy-komponenta-2.5.3-mobilni-energeticke-akonzultacni-stredisko-m-ekis>

2.14. Strategie

NS MAS nedisponuje žádnými kompetencemi v oblasti tvorby a schvalování strategických dokumentů pro oblast komunitní energetiky.

2.7.4 Dotační agenda

NS MAS usnadňuje financování poradenských aktivit na úrovni jednotlivých venkovských MAS a tím nepřímo podporuje zakládání místních energetických společenství.

2.7.5 Exekutiva

MAS se mohou stát důležitým nástrojem osvěty a vzdělávání v oblasti zakládání místní energetických společenství, především ve venkovských oblastech. K naplnění tohoto úkolu budou potřebovat podporu z celostátní úrovně, ať už prostřednictvím MŽP, MPO či MMR. Jejich personální kapacity a místní znalost však mohou být důležitým prvkem, který posílí účinnost osvětových a poradenských kampaní, neboť mají v místech svého působení dobré vazby jak na domácnosti, tak například na místní podnikatelský sektor (zemědělce ad.), pro který může být výhodné investovat do místních OZE a jejich výrobu sdílet v rámci komunity.

2.8 Národní památkový ústav

2.8.1 Současné kompetence

Národní památkový ústav České republiky (NPÚ) je instituce, která má za úkol ochranu a péči o kulturní památky. NPÚ je zodpovědný za ochranu a zachování kulturních památek. To zahrnuje provádění odborných posudků, vyhlášení památkových rezervací, stanovení zón ochrany památek, a poskytování konzultací a doporučení pro ochranu a obnovu památek. Právě ochrana památek se stále častěji setkává s potřebou zajištění udržitelných a cenově dostupných energií.

2.8.2 Legislativní nástroje

NPÚ nemá v oblasti legislativy žádný nástroj, který by přímo souvisel s rozvojem komunitní energetiky.

2.8.3 Strategie

Národní památkový ústav by měl zpracovat mimo jiné metodiku umisťování FVE v památkových oblastech. Tím by vytvořil rámec, který by pomohl investorům vypořádat se s projekty moderní energetiky v blízkosti chráněných budov. Známe řadu projektů, kde se podařilo fotovoltaické panely umístit tak, aby nerušily původní podobu historických budov a je nevyhnutelné, že požadavky na takové projekty budou dále narůstat.

2.8.4 Dotační agenda

NPÚ nemá v oblasti dotací žádný nástroj, který by přímo souvisel s rozvojem komunitní energetiky.

2.8.5 Exekutiva

NPÚ nemá v oblasti exekutivy žádný nástroj, který by přímo souvisel s rozvojem komunitní energetiky.

2.9 Ministerstvo zemědělství

2.9.1 Současné kompetence

Ministerstvo zemědělství České republiky (MZe) je ústředním orgánem státní správy v těchto základních oblastech:

- zemědělství,
- potravinářství,
- lesnictví,
- rybářství,
- vodohospodářství a
- rozvoj venkova.

Ministerstvo zemědělství také plní úlohu koordinace a implementace zemědělských a venkovských politik EU v rámci národního kontextu a je také ústředním orgánem státní správy ve věcech komoditních burz, které organizují obchody se zbožím pocházejícím ze zemědělské a lesnické výroby, včetně výrobků vzniklých jeho zpracováním. Dále je ústředním orgánem státní správy ve věcech veterinární péče, rostlinolékařské péče, péče o potraviny, péče o ochranu zvířat proti týrání a pro ochranu práv k novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat.

Z výše uvedeného výčtu základních kompetencí je ve vztahu k energetickým komunitám patrné, že MZe bude mít pouze omezený vliv na jejich rozvoj. Podle našeho názoru bude tento vliv nepřímý a projeví se zejména v oblastech zemědělství a lesnictví, konkrétně v těchto oblastech:

- podpora vzniku bioplynových stanic,
- podpora využívání místní biomasy pro výrobu obnovitelné energie,
- strategie využívání obnovitelných zdrojů energie v zemědělsko-lesnickém sektoru (např. agrivoltaika ad.) a obecně venkovských oblastech (vznik místních energetických komunit s účastí obcí, zemědělských podniků a místních domácností).

2.9.2 Legislativní nástroje

Ministerstvo zemědělství nemá v současnosti žádné přímé pravomoci ve vztahu k energetickým společenstvím. Jeho spolupráce při zajištění potřebného rozvoje obnovitelných zdrojů (zvláště větrných a solárních elektráren) však bude klíčová (viz projekt Akceleračních zón pro rozvoj OZE).

2.16. Strategie

Strategická role MZe pro založení a fungování energetických komunit je sice spíše okrajová, nicméně je nutné zdůraznit, že MZe se v nezanedbatelné míře spolupodílí na tvorbě sektorových politik, které s rozvojem energetických komunit souvisí. Příkladem je spolupráce MZe s MPO a MŽP na aktualizaci Vnitrostátního plánu České republiky v oblasti energetiky a klimatu a aktualizaci Státní energetické koncepce. V případě aktualizace Vnitrostátního plánu jsme zaznamenali zmínku o významu rozvoje bioplynových stanic ve smyslu zamezení samovolného úniku metanu do ovzduší při zpracování zemědělské produkce. Jak jsme předpokládali v kapitole popisující současné kompetence ministerstva, role MZe se projeví zejména v oblastech zemědělství a lesnictví, konkrétně při podpoře bioplynových stanic a celkové strategii využívání obnovitelných zdrojů energie v zemědělsko-lesnickém sektoru a venkovských oblastech obecně, a to i nepřímo např. podporou skladů digestátu u bioplynových stanic.

Také využívání biomasy z lesnické výroby k vysoce účinné kombinované výrobě tepla a elektřiny je může být důležitou součástí rozvoje místních společenství pro obnovitelné zdroje ve venkovských oblastech.⁴

Podstatná bude spolupráce MZe na vzniku systému Akceleračních zón, ve kterých budou rychleji realizovány projekty výstavby obnovitelných zdrojů, především větrných a fotovoltaických elektráren. Tyto zdroje budou realizovány nejčastěji v intenzivně zemědělsky a lesnický využívané krajině a budou přirozeně vytvářet významnou příležitost pro posílení energetické soběstačnosti místních firem v oblasti zemědělsko-lesnické produkce. Podstatné množství vyrobené elektřiny může být formou sdílení do odběrných míst místních firem a domácností využito právě k posílení jejich soběstačnosti a rozvoji místní komunitní energetiky.

2.9.4 Dotační podpora

Obdobně jako v předchozí kapitole, tak ani v dotační agendě ve vztahu k energetickým společenstvím nemá MZe vytvořen samostatný dotační program, který by významně přispíval k rozvoji komunitní energetiky. V širších souvislostech však stojí za zmínku podpora zastřešení koncových skladů digestátu u zemědělských bioplynových stanic a podpora instalace akumulace bioplynu pro období 2023–2027 v rámci Strategického plánu Společné zemědělské politiky.

Také podpora rozvoje využívání obnovitelných zdrojů v zemědělsko-lesnickém podnikatelském sektoru může být pro resort příležitostí, jak rozvoj decentrální komunitní energetiky podpořit. Významná forma podpory v tomto směru úspěšně funguje například v sousedním Rakousku.

2.9.5 Exekutiva

Ministerstvo zemědělství přímo nepodporuje vznik a fungování energetických komunit. V dlouhodobé strategii však podporuje rozvoj mikroregionů a lokálních ekonomik, na které mohou energetické komunity pozitivně působit. Energetické komunity mohou přispívat k rozvoji místní ekonomiky, tvorbě pracovních míst a snižování závislosti na centrálním energetickém systému a posilování vlastní energetické soběstačnosti. Pro jejich úspěšný rozvoj je však nutná osvěta o obnovitelných zdrojích energie. Osvětové programy mohou být účinným nástrojem pro podporu rozvoje energetických

⁴ Jako referenční v tomto směru může fungovat příklad Tepelného hospodářství Města Trhové Sviny v Jihočeském kraji, více na <https://www.thts.cz/>

komunit na úrovni mikroregionů a lokálních ekonomik. Role Mze v těchto osvětových programech bude nezastupitelná.

2.10 Ministerstvo životního prostředí (MŽP)

2.10.1 Současné kompetence

MŽP je ústředním orgánem státní správy a vrchního dozoru ve věcech životního prostředí. K zabezpečení a kontrolní činnosti vlády koordinuje ve věcech životního prostředí také postup ostatních ministerstev a ústředních orgánů státní správy. Mezi hlavní oblasti kompetence MŽP jako ústředního orgánu státní správy patří:

- státní ekologická politika, včetně politiky ochrany klimatu a klimatických vyjednávání,
- ochrana ovzduší,
- ochrana přírody a krajiny,
- ochrana zemědělského půdního fondu,
- posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí,
- nebo odpadové hospodářství.

Z hlediska legislativy a výkonu exekutivních činností nemá MŽP aktuálně žádné přímé pravomoci ve vztahu k energetickým společenstvím. V legislativě se však MŽP spolupodílí na vytváření podmínek pro výstavbu nových obnovitelných zdrojů v krajině, a to jak v zemědělské krajině (zákon o zemědělském půdním fondu), tak v přírodních územích (zákon o ochraně přírody a krajiny, zákon o posuzování vlivů na životní prostředí, zákon o jednotném environmentálním stanovisku ad.). Tyto podmínky nastavují rámec pro rozvoj obnovitelných zdrojů jako takových, včetně těch, co budou sloužit jako výrobní energetických společenství. Z hlediska potřeb poskytování komplexního poradenství pro domácnosti a municipality v oblasti úspor energií, využívání místních obnovitelných zdrojů a komunální a komunitní energetiky má ministerstvo společně s MPO v kompetenci realizaci aktivit komponenty 7.3 aktualizovaného Národního plánu obnovy, která si klade za cíl komplexní reformu poradenského systému pro renovační vlnu v ČR.

Samostatnou kapitolou kompetencí MŽP jsou dotační programy, které slouží mimo jiné k přímé podpoře vzniku energetických společenství. Jde jednak o dotační program Podpory zakládání energetických společenství financovaný prostřednictvím Národního programu Životní prostředí z prostředků Národního plánu obnovy, jehož cílem je vznik nejméně 40 různorodých pilotních projektů energetických společenství. Ale také o dotační programy podporující výstavbu nových obnovitelných zdrojů na majetku subjektů veřejné správy (Modernizační fond, program RES+) i subjektů v rezidenčním sektoru (NZÚ, programy pro rodinné a bytové domy), které mohou být následně zapojeny do skupin sdílení vyrobené elektřiny, ať už v energetickém společenství či mimo něj.

2.10.2 Strategie

Z hlediska formulace strategických dokumentů a plánů České republiky se MŽP podílí ve spolupráci s MPO na přípravě Národního klimaticko-energetického plánu a Aktualizace Státní energetické koncepce. Z těchto dokumentů pak bude vycházet také aktualizace vládní Politiky ochrany klimatu v ČR (POK), kterou připravuje MŽP. POK definuje hlavní cíle a opatření v oblasti ochrany klimatu na národní úrovni tak, aby zajišťovala splnění cílů snižování emisí skleníkových plynů v návaznosti na povinnosti vyplývající z mezinárodních dohod (Pařížská dohoda a závazky vyplývající z legislativy Evropské unie). Vyhodnocení POK bylo zpracováno a předloženo vládě v roce 2021 a aktualizace POK je naplánována do konce roku 2023.

Z hlediska podpory rozvoje komunitní energetiky v ČR doporučujeme, aby také ve strategických dokumentech jako je POK, případně NKEP či ASEK, věnovat pozornost potenciálu energetických komunit v oblasti podpory rozvoje využívání místních obnovitelných zdrojů energie a jejich lepší integrace do energetické rozvodné sítě. Podobně jako např. v Dánsku, doporučujeme v těchto strategických dokumentech ČR stanovit specifický cíl rozvoje komunitní energetiky, např. formou cíle: dosáhnout alespoň jednoho fungujícího energetického společenství v každé obci nad 5 tisíc obyvatel⁵ do konce roku 2027 (tři roky od reálného zahájení účinnosti novely energetického zákona Lex OZE II). Takto stanovený cíl může významně podpořit žádoucí účast veřejnosti na plnění cílů POK.

2.10.3 Legislativní nástroje

Přestože MŽP aktuálně nemá v kompetenci přípravu žádného zákona, který přímo stanovuje podmínky vzniku a fungování energetických komunit, resortní legislativa významně ovlivňuje podmínky instalace nových obnovitelných zdrojů, které se mohou stát výrobními elektřiny a tepla pro nově vznikající energetická společenství. Proto doporučujeme při formulaci legislativních aktů ovlivňujících podmínky instalace nových OZE vždy zohledňovat také energetické potřeby místních komunit a formou této legislativy nepřímo podporovat jejich vznik, ať už ve formě Energetického společenství nebo Společenství pro obnovitelné zdroje.

Z legislativních úkolů MŽP, kde lze promítnout nepřímou podporu vzniku a efektivního fungování energetických komunit, jmenujme především tyto:

Zákon o ochraně zemědělského půdního fondu (zákon č. 334/1992, Sb.). Tento zákon může stanovit vhodné podmínky pro společné využívání zemědělské půdy pro zemědělskou výrobu a výrobu elektrické energie (koncept agrivoltaiky). Považujeme za vhodné a potřebné legislativní změny neodkládat a provést v průběhu roku 2024, neboť tak mohou společně s náběhem legislativy energetických společenství dát za vznik energetických komunit, do kterých budou zapojeny i malé a střední zemědělské podniky ve venkovských oblastech. Jak ukazují příklady fungujících venkovských komunit z Rakouska je tato forma energetických společenství výhodná nejen pro farmáře, ale i obyvatele okolních obcí.⁶

⁵ Aktuálně je ČR 275 obcí s počtem obyvatel nad 5 tisíc.

⁶ Například Lokální energetické společenství v dolnorakouském Oberrusbachu tvoří místní zemědělské družstvo a desítky domácností místních obyvatel.

Projekt stanovení akceleračních zón, ve kterých bude zákonnými postupy usnadněna výstavba obnovitelných zdrojů ve veřejném zájmu. Po legislativní stránce projekt zasáhne mimo jiné do zákona o ochraně přírody a krajiny (zákon č. 114/1992, Sb.) nebo zákona o posuzování vlivů na životní prostředí (zákon č. 100/2001, Sb.), které spadají do kompetence MŽP. I zde půjde sice o urychlení budování obnovitelných zdrojů energie jako takových, nepřímo je to však příležitost podpořit zároveň vznik regionálních energetických společenství, která se mohou formou sdílení podílet na spotřebě elektřiny vyrobené v těchto nových zdrojích. Proto považujeme vhodné pro podporu rozvoje komunitní energetiky akcelerační zóny stanovit a legislativně ukotvit v co nejkratších termínech.

Zákon o výrobcích s ukončenou životností (zákon č. 542/2020, Sb.) a další legislativa uvádějící do praxe principy cirkulární ekonomiky. Tyto zákony jsou důležitou součástí prostředí, ve kterém každý, kdo hodlá využívat obnovitelné zdroje (jako jsou například fotovoltaické panely) nebo zařízení pro akumulaci energie (jako jsou například stacionární bateriové systémy), získává elementární důvěru, že o dosloužilé výrobky bude řádně postaráno. Konkrétně, že bude preferováno opakované využití materiálů, z nichž jsou vyrobeny. K tomu přispívají i nařízení pro tzv. ekodesign výrobků, která vytvářejí podmínky pro reálné oddělení a následné další využití materiálů (především vzácných kovů), ze kterých jsou zařízení vyrobena. Správné nastavení a fungování tohoto systému zvyšuje důvěru veřejnosti k technologiím moderní energetiky a nepřímo tak odstraňuje bariéry bránící jejímu četnějšímu rozšíření, včetně kolektivního využívání v rámci energetických komunit.

Zákon o ochraně ovzduší (zákon č. 201/2012, Sb.). Tato environmentální legislativa spadající do kompetence MŽP vytváří potřebný tlak na odklon od nadměrně znečišťujících a zdraví ohrožujících způsobů výroby tepla (popř. elektřiny) a vytváří tak prostor pro přechod mimo jiné na společnou výrobu tepla s využitím místních obnovitelných zdrojů v rámci komunity. To je může být jedním z podnětů pro vznik místního Společenství pro obnovitelné zdroje energie.

2.10.4 Dotační agenda

Zatímco v předchozích popisovaných oblastech jsou zatím kompetence resortu životního prostředí směřem k podpoře komunitní energetiky spíše nepřímé, v oblasti dotačních programů MŽP disponuje již nyní silnými nástroji pro podporu komunitní energetiky a v některých aspektech lze doporučit jejich další posílení.

Aktuálně nejmohutnější dotační podpora směřuje do oblasti budování nových obnovitelných zdrojů ve veřejném sektoru (Modernizační fond, Operační program Životní prostředí) a sektoru bydlení (Nová zelená úsporám). Přestože nejde přímo o vytváření energetických společenství, je zřejmé, že bez výstavby těchto nových zdrojů budou energetická společenství do budoucna vznikat jen obtížně. Tuto formu investiční podpory proto doporučujeme zachovat jako důležitý pilíř podpory komunitní energetiky, neboť lze očekávat, že především obce budou přebytky výroby ve svých zdrojích nabízet ke sdílení občanům na svém území.

Jistý potenciál pro přímou i nepřímou podporu projektů komunitní energetiky může skýtat také Operační program Spravedlivá transformace, jehož cílem je podpořit zásadní proměnu místní ekonomiky v regionech dosud výrazně vázaných na těžbu uhlí. Obsahová náplň projektů v těchto regionech však do velké míry závisí na poptávce z regionů. Prostor pro podporu výstavby a využívání místních obnovitelných zdrojů ve vazbě na komunální a komunitní energetické projekty tu však určitě je a MŽP by se mělo pokusit jej stimulovat.

Druhým důležitým pilířem dotační politiky MŽP v oblasti podpory vzniku energetických společenství je dotační program Podpora zakládání energetických společenství financovaný prostřednictvím Národního programu Životní prostředí z prostředků Národního plánu obnovy. Jeho cílem je vznik různorodých modelových příkladů, které vytvoří vzory fungování pro další zájemce o energetické komunity. Dotační program lze proto považovat za dočasný, určený k podpoře startu začínajících komunit. Vytvořený soubor zkušeností a znalostí však bude vhodné následně udržovat a rozvíjet prostřednictvím vhodného exekutivního nástroje (viz následující podkapitola).

Třetí oblastí finanční podpory z úrovně MŽP bude jistě financování systému komplexního poradenství pro domácnosti a municipality v oblasti úspor energií, využívání místních obnovitelných zdrojů a komunální a komunitní energetiky v rámci komponenty 7.3 Národního plánu obnovy. Zde doporučujeme při nastavování pravidel podpory klást potřebný důraz na odborné vzdělávání poradců v oblasti komunitní energetiky, jak v rovině teoretické, tak v rovině praktické (seznamování se s příklady dobré praxe a šíření zkušeností).

MŽP disponuje také dotačními programy v oblasti osvěty a vzdělávání veřejnosti, včetně subjektů veřejné správy. Tyto programy ekologického vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO) by bylo vhodné cíleně doplnit o moduly v oblasti vysvětlování přínosů OZE a komunitní energetiky, informací o emisní náročnosti OZE, životnosti OZE či možnostech recyklace OZE a akumulátorů na konci jejich životnosti. Jak ukazují provedené sociologické průzkumy, to vše významně přispívá k překonávání bariér pro využívání obnovitelných zdrojů⁷ a rozhodnutí pustit se do založení místního energetického společenství či jiné formy komunitní energetiky.

2.10.5 Exekutivní nástroje

MŽP aktuálně nedisponuje exekutivními nástroji (nástroji výkonné moci) k podpoře vzniku a fungování energetických společenství. V návaznosti na výše zmiňovaný dotační program Podpora zakládání energetických společenství by však do budoucna dávalo smysl, aby na zkušenosti získané realizací pilotních projektů energetických společenství navázal komplexní poradenský a osvětový program, který by dobrou praxi souhrnně popsal, zhodnotil a rozvinul jejím zpřístupněním širšímu okruhu zájemců. Jakýmsi vzorem by v tomto směru mohla být Rakouská koordinační kancelář pro energetická společenství – vládní agentura zřízená za účelem poradenství a osvěty v oblasti komunitní energetiky. Jejím úkolem není toliko poskytování informačního servisu a poradenství začínajícím komunitám, ale také sběr a sdílení dobré praxe či podpora setkávání energetických komunit.⁸

V oblasti poradenské podpory pro projekty energetických úspor na domech seniorů a sociálně slabších domácností vznikla v rámci programu NZÚ Light síť terénních poradců z řad energetických koordinátorů MAS financovaná resortem životního prostředí. Tato síť představuje reálný nástroj též pro terénní podporu vzniku místních energetických komunit či alespoň využití potenciálu aktivních zákazníků. Všichni, kdo si pořízují vlastní obnovitelný zdroj energie, totiž mohou po přijetí potřebné legislativy sdílet

⁷ Souhrnná zpráva ze sociodemografického výzkumu Energeticky aktivní spotřebitelé, Behaviorlabs, červen 2020, dostupné na: https://www.modernienergetika.cz/wp-content/uploads/2020/07/Souhrnnazprava-sociodemografick%C3%A9ho-vyzkumu_FIN.pdf

⁸ Podrobné fungování této poradenské a osvětové agentury bylo popsáno v rámci tohoto projektu v samostatném výstupu. Podrobnější informace lze získat také z internetových stránek agentury na <https://energiegemeinschaften.gv.at/>

přebytky výroby jako aktivní zákazník jiným domácnostem a tím přispívat k žádoucí změně vzorců spotřeby. Investovat prostředky do udržení vytvořené poradenské sítě a její postupné cílenější zaměření na osvětu a poradenství v rozvoji komunitní energetiky považujeme za velmi efektivní. Očekáváme, že se tak bude dít v rámci realizace aktivit Komponenty 7.3 Národního plánu obnovy.

2.11 Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (MŠMT)

2.11.1 Současné kompetence

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy řídí výkon státní správy ve školství, a to v rozsahu stanoveném školským a vysokoškolským zákonem. Odpovídá za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy, je pověřeno stanovením státní vzdělávací politiky a strategie vývoje vzdělávání a vzdělávací soustavy.

V oblasti energetiky, ani komunitní energetiky nemá MŠMT žádné přímé strategické ani legislativní kompetence, nedisponuje žádným vhodným dotačním programem pro přímou podporu. Vzhledem ke svým kompetencím v oblasti vzdělávací soustavy však má jisté možnosti, které mohou rozvoj komunitní energetiky nepřímo podpořit, a to především podmínkami pro vzdělávání potřebných profesí a obecným vzděláváním v oblasti způsobů výroby elektřiny a tepla z místních obnovitelných zdrojů, její akumulace a flexibility v oblasti spotřeby a možností občanů se do těchto činností zapojit jako aktivní zákazníci.

MŠMT zároveň přímo řídí zhruba osm desítek vlastních příspěvkových organizací a disponuje vazbou na zřizovatele základních a středních škol, kterých je v Česku celkem přes pět a půl tisíce. Školní budovy s potenciálem pro realizaci střešních fotovoltaik s následným sdílením přebytků do okolní komunity jsou k dispozici v každém městě a prakticky každé větší obci.

2.11.2 Legislativní nástroje

MŠMT nemá k dispozici.

2.11.3 Strategie

MŠMT disponuje možnostmi, jak na úrovni strategií v oblasti vzdělávání podpořit klíčové kompetence pro energetickou transformaci Česka. Konkrétně:

- nastavit podporu vzdělávání profesionálů v oblastech potřebných pro komunitní energetiku jako jsou montáže obnovitelných zdrojů, řízení jejich provozu, opravy, ale i revize elektroinstalací, připojování nových decentralních zdrojů do elektrické rozvodné sítě ad.
- podpořit všeobecné vzdělávání žáků a studentů v oblastech moderní energetiky, komunitní energetiky, ekonomických vztahů v energetice ad.

2.11.4 Dotační agenda

MŠMT má ve své gesci Operační program Jan Amos Komenský (OP JAK), který disponuje Prioritou Vzdělávání, Základní typem intervence: Modernizace cílů a obsahů vzdělávání, včetně forem a metod učení na všech úrovních vzdělávací soustavy (tj. od předškolního vzdělávání po terciární a další

vzdělávání).⁹ Tento program by mohl poskytnout příležitost pro realizaci projektů inovativních přístupů k učení o zodpovědné reakci na změnu klimatu a moderní energetice jako součásti řešení. Zde by právě komunitní energetika mohla mít zaujmout důležité místo.

2.11.5 Exekutiva

Prostor pro exekutivní aktivitu MŠMT může nepochybně představovat podpora zapojení školních budov do různých programů a akcí k posílení energetické soběstačnosti budov. Dělo by se tak prostřednictvím zřizovatelů škol (města, kraje, univerzity a instituce vědy a výzkumu, příspěvkové organizace MŠMT). Tento prostor je o to důležitější využít, neboť školní budova stojí v každém městě i prakticky v každé větší obci (4.200 základních škol, 1.300 středních škol, 80 přímo řízených p.o.). Školní budovy v Česku tak představují zajímavý potenciál pro pilotní projekty sdílení elektřiny (ať už v režimu zřizovatele jako aktivního zákazníka nebo člena místního energetického společenství) s možností využít těchto projektů též k edukaci žáků a studentů v oblasti aktivního občanství a principů moderní decentralizované energetiky.

2.12 Kraje

2.12.1 Současné kompetence

Kraje jako územně-samosprávné celky mají ze zákona řadu kompetencí, kterými ovlivňují jak sektor energetiky jak celek, tak i podmínky pro vznik funkčních energetických společenství na své území. Konkrétně:

- Kraje mají povinnost zpracovávat Územní energetickou koncepci (ÚEK) pro svoje území. Ta je jim uložena zákonem č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií. Územní energetická koncepce se zpracovává na dobu 25 let a stanoví cíle a zásady nakládání s energií na území kraje, musí vycházet ze státní energetické koncepce. ÚEK je tedy základním koncepčním dokumentem kraje v oblasti nakládání s energiemi.
- Kraje jsou vůči obcím na svém území v pozici poskytovatele metodické podpory. Obvykle zajišťují také poradenství a podporu sdílení zkušeností dobré praxe.
- Kraje mají významné postavení také v oblasti územního plánování. To může sloužit jako účinný nástroj podpory výstavby nových obnovitelných zdrojů (a jejich zapojení do místních komunit) a projektů pro zlepšení připojitelnosti.
- Kraje též působí v roli zřizovatele středních odborných škol. Svou politikou v oblasti rozvoje středního školství mohou přispívat k podpoře dostatku specialistů v sektoru obnovitelné energetiky (instalace, připojování, revize ad.)
- Kraje jsou též významnými institucemi pro nastavení dobrých podmínek spravedlivé transformace. Jde především o iniciaci a podporu projektů, které mají pomoci regionům

⁹ <https://opjak.cz/o-programu/>

procházejícím odklonem od těžby uhlí k udržení a posílení pracovních míst a obecně prosperity regionu.

2.12.2 Legislativní nástroje

Kraje mají dle stavebního zákona kompetenci pořizovat a vydávat pro své území Zásady územního rozvoje (ZUR). Jde o územně-plánovací dokument, který stanovuje základní požadavky na účelné a hospodárné uspořádání území kraje, včetně vymezení ploch a koridorů pro stavby nadmístního významu či důležité veřejně prospěšné stavby.

ZUR v každém z krajů tedy může podpořit vznik oblastí s rychlejší výstavbou obnovitelných zdrojů a podmínky pro jejich lepší integraci do elektrorozvodných sítí prostřednictvím kapacitní infrastruktury pro připojení. V této souvislosti mají kraje možnost zároveň vysvětlovat důležitost zapojení těchto nových zdrojů do místních energetických komunit. Také potřebné projekty posílení distribuční sítě nezbytné pro připojování nových výroben by měly najít své vyjádření v územně-plánovací dokumentaci kraje.

2.12.3 Strategie

Základním strategickým dokumentem kraje v oblasti energetiky je už výše zmiňovaná Územní energetická koncepce (ÚEK). Ta může podpořit rozvoj využívání obnovitelných zdrojů a jejich zapojení do místních energetických komunit např. stanovením cíle instalovaného výkonu OZE, cíle počtu Energetických společenství s účastí obcí na území kraje, cíle počtu výroben OZE s majetkovou účastí obcí či přímo s majetkovým podílem místní veřejnosti. Cílem ÚEK může být též vytvoření komplexní poradenské struktury v oblasti instalace OZE a využívání nástrojů komunitní energetiky (sdílení elektřiny ad.).

2.12.4 Dotační agenda

Krajské dotační programy mohou být jedním z účinných nástrojů jak podpořit obce v iniciaci a zakládání energetických společenství s účastí místních obyvatel. Dotačními prostředky může kraj podpořit například zpracování plánů komunitní energetiky v obcích, koordinaci přípravy vzniku energetického společenství v obci (či mikroregionu), vznik projektových dokumentací na stavbu nových OZE, nebo také osvětové projekty různých organizací vysvětlující význam a přínosy komunitní energetiky či vznik regionálních kapacit pro poskytování bezplatného technického poradenství při stavbě OZE a sdílení elektřiny obcemi či lokálními en. společenstvími.

Specifickou roli hrají kraje při formulaci dotační politiky financované z fondu Spravedlivé transformace. Mají zde jedinečný prostor pro formulaci a podporu projektů rozvoje komunální a komunitní energetiky v regionech závislých na těžbě uhlí.

2.12.5 Exekutiva

V rovině exekutivní mají kraje příležitost poskytnout potřebnou metodickou podporu obcím i místním komunitám například těmito kroky:

- zajištění bezplatného poradenství skrze vlastní (krajem založenou či zřízenou) energetickou agenturu, nebo nákupem služby;
- přímé zajištění osvěty pro komunitní energetiku mezi samosprávami obcí i mezi širší veřejností;
- podpora setkávání místních energetických komunit působících na území kraje a sdílení jejich dobré praxe.

Kraj jako zřizovatel středních škol má možnost podpořit dostatek kvalifikovaných techniků pro potřeby energetické transformace, včetně komunitní energetiky.

Velmi důležitou exekutivní intervencí je také realizace pilotních projektů komunitní energetiky na vlastním majetku kraje. Může jít např. o výstavbu OZE na krajských budovách či nevyužívaných pozemcích a sdílení vyrobené elektřiny jak v režimu aktivního zákazníka do vlastních odběrných míst, tak v režimu energetického společenství do odběrných míst zapojených členů (domácností, obcí a dalších veřejných institucí). Nezbytná je i následná propagace úspěšně realizovaných projektů v režii kraje.

2.13 Města a obce

2.13.1 Současné kompetence

Města a obce jsou územně-samosprávné celky, které mají ze zákona řadu kompetencí a možností jak ovlivňovat oblast energetiky na svém území a to včetně podmínek pro vznik funkčních energetických společenství. Konkrétně:

- obce schvalují územní plán, který může fungovat jako nástroj podpory výstavby nových obnovitelných zdrojů (a jejich zapojení do komunit) a případně i projektů pro zlepšení připojitelnosti nových decentrálních zdrojů;
- obce mají možnost zpracovat územní energetickou koncepci obce, popř. Akční plán udržitelné energie a klimatu (tzv. SECAP - Sustainable Energy and Climate Action Plan);
- obce mají pravomoc zřídit svou příspěvkovou organizaci nebo městskou firmu, která bude zajišťovat energetický management budov a objektů ve vlastnictví obce nebo realizovat projekty nových obnovitelných zdrojů, popř. poskytovat vlastním občanům technické poradenství oblasti OZE případně další energetické služby;
- obce mají možnost na svém majetku realizovat pilotní projekty výstavby obnovitelných zdrojů energie (administrativní budovy, bytové domy, veřejné budovy)

Výhledově, tedy po vstoupení v účinnost těch ustanovení novely energetického zákona Lex OZE II, které umožňují sdílení elektřiny, budou mít obce možnost sdílet elektřinu ze svých vlastních zdrojů do svých odběrných míst (role aktivního zákazníka). Zároveň budou mít možnost zakládat nebo se účastnit fungování energetických společenství na svém území.

2.13.2 Legislativní nástroje

Prakticky jediným regulačním nástrojem „legislativního typu“, které obce mohou na svém území použít je Územní plán. Ten může aktivně podpořit výstavbu nových obnovitelných zdrojů tím, že stanoví území

s jasným vymezením podmínek výstavby OZE tak, aby se zvýšila předvídatelnost pro investice a investoři byli se svými většími záměry (větrné elektrárny, významnější fotovoltaické elektrárny apod.) směřování do těchto vymezených lokalit.

Města a obce by takové lokality měly vybírat nejen s ohledem na využití technické potenciálu pro větrné či solární elektrárny, ale též s ohledem na podmínky jejich připojitelnosti k distribuční síti. Územní plán by i projekty ke zlepšení připojitelnosti (nová vedení, posílení trafostanic) měl zohledňovat a měl by jim vytvářet vhodné podmínky.

2.13.3 Strategie

V oblasti strategických dokumentů mají obce a města jedinečnou příležitost (nikoli však povinnost) zpracovat vlastní Územní energetickou koncepci obce. V ní, podobně jako Kraje, mohou provést podrobnější analýzu energetických potřeb v území a stávajících zdrojů, včetně potřebných sítí k přenosu energií a dalších technických podmínek. Na jejím základě pak mohou stanovit rozvojové projekty jak v oblasti výstavby decentrálních obnovitelných zdrojů energie, tak případně v oblasti dobudování potřebných sítí ad. Součástí návrhové části koncepce by měly být plán komunitní energetiky s vytipováním konkrétních projektů a jejich priorit. V Plánu je třeba zohlednit jednak možnosti sdílení elektřiny z vlastních zdrojů obce do vlastních odběrných míst (budovy v majetku obce), ale také možnosti vytváření smysluplných místních energetických společenství, ať už s účastí obce samotné nebo s účastí místních firem. Na zpracování energetických koncepcí obcí poskytuje pravidelně dotaci MPO prostřednictvím programu EFEKT.

Zároveň zde existuje příležitost pro obce, které jsou odhodlané prezentovat své cíle v oblasti energetické transformace a snižování uhlíkové stopy veřejně vstoupit do evropského Paktu starostů a primátorů (Covenant of Mayors¹⁰) a zpracovat svůj plán podrobněji dle jednotné metodiky evropských municipalit. Tento plán se označuje jako SECAP (Sustainable Energy and Climate Action Plan) a v současnosti jej má zpracováno již několik desítek českých měst a obcí.¹¹ V tomto plánu se kromě výstavby vlastních obnovitelných zdrojů je vhodné zaměřit také na návrh vzniku energetických společenství, která umožní posílit energetickou soběstačnost obce či města. Jako velmi vhodné lze označit prověření možností, jak do energetických společenství na území obce zapojit nejen obecní majetek a instituce, ale také místní domácnosti.

2.13.4 Dotační agenda

Města a obce mají také řadu možností jak podpořit vznik a rozvoj komunitní energetiky na svém území finančně, v rámci účelových dotací pro potřebné projekty. Konkrétně mohou vypsát otevřené dotační programy (výzvy) na:

- Dotace na přípravu (projektovou dokumentaci) a/nebo instalaci místních obnovitelných zdrojů. A to jak bez dalších specifických podmínek ve vztahu ke komunitní energetice, tak podmíněně např. sdílením přebytků do odběrných míst v obecních budovách nebo se sousedy v rámci

¹⁰ <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/home>

¹¹ Seznam českých měst a obcí, které jsou členy Covenant of Mayors a mají zpracovány Akční plány (SECAP) je možné vyhledat zde: <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/signatories>

energetického společenství s účastí obce. Sdílení přebytků může být dle úvahy obce za úplatu či bez úplaty; rozhodnutí bude jistě záviset na výši poskytnuté dotace.

- Půjčky na předfinancování projektů nových OZE. Právě nedostatek investičního kapitálu je často největší bariérou pro zájemce o instalaci nových obnovitelných zdrojů. Obec může pomoci investorům (vlastníkům rodinných domů, SVJ, bytovým družstvům) tuto bariéru překonat. Řada obcí má již z minula zkušenost s poskytováním takových půjček například na opravu bytového fondu, opravu fasád domů apod.
- Výpůjčku nebo pronájem nevyužívaného majetku k instalaci OZE pro místní energetickou komunitu. Tento krok ze strany obce je vhodný tehdy, pokud v obci existuje skupina místních obyvatel se záměrem pustit se do založení projektu komunitního energetického družstva.
- Ručení za úvěr místnímu družstvu (energetické komunitě). Také tato forma finanční výpomoci aktivní skupině místních lidí může být v některých případech užitečná. Bez této pomoci místní energetické družstvo jen obtížně dosáhne na úvěr na výstavbu vlastního společného obnovitelného zdroje.

2.13.5 Exekutiva

Také v oblasti exekutivních činností má municipalita řadu příležitostí jak vznik a dobré fungování energetických komunit v obci podpořit. Zde je výčet možností:

- zajištění osvětové kampaně o komunitní energetice pro místní občany (články v radničním zpravodaji, na internetové stránce obce a sociálních sítích obce, v místní kabelové televizi, rozhlasovém pořadu apod.);
- zajištění poradenství pro vznikající energetické komunity i občany (aktivní zákazníci); lze realizovat jak vlastními silami obce, např. prostřednictvím poradenství poskytovaného obecním energetickým manažerem, tak nákupem služeb obcí u externích poskytovatelů (ti pak poskytují své služby občanům bezúplatně);
- podpora sdílení zkušeností a dobré praxe v rámci města, obec může zorganizovat seminář či besedu, kde lze sdílet dosavadní zkušenosti s komunitní energetikou v obci;
- realizace projektů OZE a sdílení na vlastním majetku obce, jde-li obec příkladem je to jedna z výrazných motivací také pro občany;
- pověření příspěvkové organizace nebo městské firmy realizací projektů výstavby zdrojů a jejich zapojování do sdílení, nabízením energetických služeb občanům (provozování zdroje, zapojení do ES ad.);
- založení ES s účastí občanů, popř. malých a středních firem;
- součinnost při posílení distribuční sítě pro zlepšení připojitelnosti.

3 SHRNUTÍ

Na základě výše provedené analýzy shrnul autorský tým zásadní kompetence a možnosti aktérů ovlivnit vznik a rozvoj komunitní energetiky do níže uvedené tabulky a ohodnotil na bodové škále sílu vlivu jednotlivých aktérů v jednotlivých oblastech. Na základě tohoto skóre pak zpracoval vizualizaci Mapy vazeb do grafů prezentovaných níže.

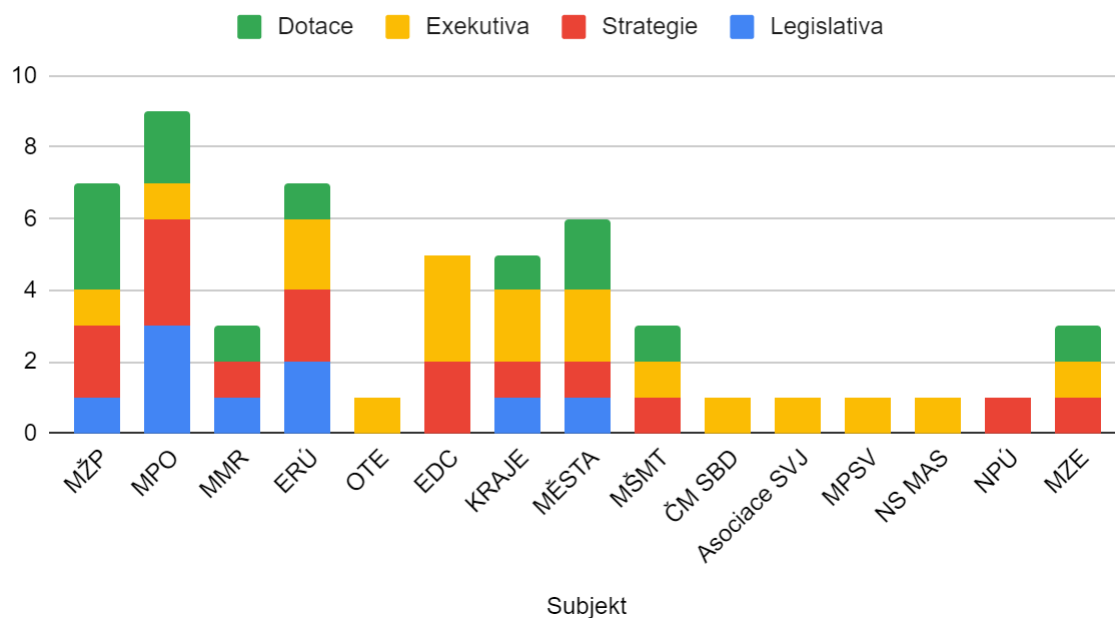
Tab. 1. Bodová škála síly vlivu

Subjekt	Legislativa	Strategie	Exekutiva	Dotace
MŽP 7	1 Akcelerační zóny Zákon o ochraně půdního fondu Zákon o ochraně přírody a krajiny Zákon o EIA Zákon o ochraně ovzduší Zákon o výrobcích s ukončenou životností	2 Politika ochrany klimatu v ČR spoluúčast na NKEP a ASEK	1 Centrální poradenská kancelář pro ES EVVO	3 Modernizační fond Operační programy (OPŽP, OPST) Komponenty NPO RRF - půjčka v rámci REPowerEU Národní program životního prostředí Nová zelená úsporám Norské fondy Švýcarské fondy TAČR
MPO 9	3 Energetický zákon Vyhláška o měření Zákon o energetických úsporách POZE	3 NCEP ASEK viz tab níže REPowerEU FitFor55 EU energetický balíček (RED, EPBD)	1 EKIS Energetičtí specialisté Státní energetická inspekce ve vztahu k en. specialistům	2 Operační programy (OPTAK, Efekt) TAČR
MMR 3	1 Stavební zákon Vyhláška 501 (prováděcí vyhláška ke stavebnímu zákonu)	1 Strategie bydlení Strategie smart cities	0	1 Sociální bydlení? Bytové domy - program Panel IROP
ERÚ 7	2 Vyhláška Pravidla trhu (stanovení alokačních klíčů), Cenová rozhodnutí Schválení řádu EDC	2 Nová tarifní struktura, Standardy kvality (ochrana práv zákazníka jako člena ES)	2 Evidence ES, Monitoring vztahů mezi účastníky trhu, Vymáhání ochrany práv zákazníka	1 TAČR
OTE 1	0	0 Návrh řádu OTE	1 Výkazy o výrobě a spotřebě v rámci ES	0
EDC 5	0	2 Návrh řádu EDC	3 Výkazy o výrobě, spotřebě a sdílení v rámci ES	0

			Agregace a flexibilita	
KRAJE 5	1 Zásady územního rozvoje	1 Územní energetická koncepce	2 Krajské energetické agentury (poradenství) Role zřizovatele středních škol	1 Regionální dotace OP Spravedlivá transformace
MĚSTA 6	1 Územní plány	1 Energetické koncepce, SECAP	2 Praha - PSOE Brno - SAKO Solar	2 Městské dotační programy
MŠMT 3	0	1 Vzdělávání v energetické gramotnosti	1 Státní pilot zapojení školních budov do ES	1 Podpora vzdělávání z EU fondů
ČM SBD 1	0	0	1 Realizace a informační kampaň pro ES Pilotní realizace	0
Asociace SVJ 1	0	0	1 Realizace a informační kampaň pro ES	0
MPSV 1	0	0 Politika bydlení	1 Zkrotíme energie Technická inspekce ČR Příspěvek na bydlení	0 Klimaticko sociální fond Operační program zaměstnanost (kvalifikace montérů)
NS MAS 1	0	0	1 Realizace a informační kampaň pro ES	0 Komponenta národního plánu obnovy
Národní památkový ústav 1	0	1 Metodika umísťování FVE v památkové oblasti	0	0
MZE 3	0	1 Strategie využívání OZE v zemědělsko lesnické oblasti	1 Osvětové programy pro zemědělce pro rozvoj komunit	1 Program rozvoje venkova Dotace do zemědělsko lesnického sektoru

Tab. 2. Vizualizace mapy vazeb č.1

Legislativa, Strategie, Exekutiva a Dotace

Tab. 3. Vizualizace mapy vazeb č.2

Legislativa, Strategie, Exekutiva a Dotace

